

Date: 13th July-2025

**KORXONALAR MOLIVAVIY REJALASHTIRISH TIZIMIDA
BUDJETLASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH**

Shernazarov Farxad Shuxratovich

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida har qanday korxona yoki tadbirkorlik subyekti o'z faoliyatini samarali olib borish uchun moliyaviy resurslarni oqilona rejalashtirishi lozim. Ushbu jarayonning markaziy bo'g'ini esa — budjetlashtirish hisoblanadi. Ushbu tezisda ham aynan yurtimizdagi korxonalarda budjetlashtirish tizimini takomillashtirish orqali xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari yoritiladi.

Tezisning maqsadi: yurtimizdagi korxonalarda budjetlashtirish tizimini takomillashtirishda qanday bosqichlarni bajarish ketma-ketligini ochib berish.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, strategiya, yo'nalish, moliyaviy tizim, raqobat, muddat.

**IMPROVEMENT OF THE BUDGETING PROCESS IN THE FINANCIAL
PLANNING SYSTEM OF ENTERPRISES**

Shernazarov Farkhad Shukhratovich

Introduction. In a market economy, any enterprise or business entity must rationally plan financial resources in order to effectively conduct its activities. The central link in this process is budgeting. This thesis also highlights the main areas of development of private entrepreneurship by improving the budgeting system at enterprises in our country.

The purpose of the thesis: to reveal the sequence of stages in improving the budgeting system at enterprises in our country.

Keywords: entrepreneurship, strategy, direction, financial system, competition, term.

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОЦЕССА БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В СИСТЕМЕ
ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ**

Шерназаров Фархад Шухратович

Введение. В условиях рыночной экономики любое предприятие или хозяйствующий субъект должно рационально планировать финансовые ресурсы для эффективного осуществления своей деятельности. Центральным звеном этого процесса является бюджетирование. В данной диссертации также выделены основные направления развития частного предпринимательства путем совершенствования системы бюджетирования на предприятиях нашей страны.

Цель диссертации: раскрыть последовательность этапов совершенствования системы бюджетирования на предприятиях нашей страны.

Date: 13th July-2025

Ключевые слова: предпринимательство, стратегия, направление, финансовая система, конкуренция, термин.

Moliyaviy rejalashtirishni takomillashtirishning yana bir muhim yo'nalishi - bu strategik rejalashtirish tizimini rivojlantirish. Korxona o'zining uzoq muddatli maqsadlarini aniq belgilab olishi va shu asosda moliyaviy strategiyasini ishlab chiqishi kerak. Strategik rejalashtirish jarayonida tashqi muhit omillarini, bozor kon'yukturasini, raqobatchilar faoliyatini va boshqa muhim omillarni hisobga olish zarur. Korxona xodimlarini moliyaviy savodxonlik va zamonaviy moliyaviy boshqaruv texnologiyalariga o'rgatish lozim. Xususan, tadbirkorlar uchun qisqa muddatli o'quv kurslari, vebinarlar tashkil etilishi kerak. Budgetlashtirishni raqamlashtirish uchun soliq imtiyozlari berilishi; Xususiy korxonalarni transformatsiya qilish uchun grantlar; Innovatsion moliyaviy texnologiyalarni joriy etgan korxonalarga subsidiya va preferensiyalar.

TAHLIL BOSQICHLARI VA NATIJALAR

1-bosqich: Hozirgi holatni tahlil qilish. Korxonaning mavjud byudjetlashtirish tizimini chuqur tahlil qilish va kamchiliklar hamda imkoniyatlarni aniqlash zarur. Bu bosqichda: - Mavjud jarayonlarni batafsil o'rganish, xodimlarning malaka darajasini baholash, texnologik imkoniyatlarni tahlil qilish, asosiy muammolarni aniqlash kabilarni keltirish mumkin.

2-bosqich: Maqsadlarni belgilash va strategiya ishlab chiqish. Takomillashtirish jarayonining aniq maqsadlarini belgilash va ular asosida strategiya ishlab chiqish: -Qisqa va uzoq muddatli maqsadlarni aniqlash, takomillashtirish strategiyasini ishlab chiqish, amalga oshirish rejasini tuzish, zarur resurslarni hisoblash kiradi.

3-bosqich: Tizimni loyihalash va ishlab chiqish. Yangi byudjetlashtirish tizimini loyihalash va uni amalga oshirish uchun zarur vositalarni tayyorlash: - Tizimning funksional talablarini aniqlash, texnologik yechimlarni tanlash, jarayonlarni qayta loyihalash, xodimlarni tayyorlash dasturini ishlab chiqish singari omillarni sanab o'tish joiz.

Date: 13th July-2025

4-bosqich: Tizimni joriy etish va sinovdan o'tkazish Ishlab chiqilgan tizimni bosqichma-bosqich joriy etish va uning samaradorligini sinovdan o'tkazish: - Pilot loyiha sifatida bir qism bo'limlarda sinab ko'rish, natijalarni tahlil qilish va zarur o'zgarishlarni kiritish, tizimni barcha bo'limlarda joriy etish, xodimlarni o'qitish va malakasini oshirish.

5-bosqich: Monitoring va takomillashtirish Joriy etilgan tizimning ishlashini doimiy kuzatish va uni yanada takomillashtirish: - Tizimning samaradorligini doimiy monitoring qilish, foydalanuvchilardan fikr-mulohazalar to'plash, zarur o'zgarishlarni amalga oshirish, tizimni yangi talablar asosida yangilab turish.

Byudjetlashtirish jarayonini takomillashtirish natijasida quyidagi ijobiy natijalar kutiladi:

Samaradorlik ko'rsatkichlarining yaxshilanishi - Byudjet tuzish jarayonining tezlashishi - Prognozlashning aniqligini oshirish - Resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish - Moliyaviy nazorat sifatini yaxshilash.

Boshqaruv jarayonlarining takomillashuvi - Qaror qabul qilish jarayonining yaxshilanishi - Strategik va operatsion rejalar orasidagi muvofiqlikning kuchayishi - Bo'limlararo hamkorlik darajasining oshishi - Xodimlarning mas'uliyat va motivatsiyasining ortishi.

Moliyaviy ko'rsatkichlarning yaxshilanishi - Daromadlarni oshirish imkoniyatlarining kengayishi - Xarajatlarni kamaytirish va nazorat qilish - **Moliyaviy barqarorlikning mustahkamlanishi** - Investitsion loyihalarning samaradorligini oshirish.

Budjetlashtirish korxonaga o'z faoliyatini nazorat ostida olib borishga imkon beradi. Bu esa xususiy tadbirkorlik subyekting banklar, investorlar oldidagi ishonchligini oshiradi. To'g'ri rejalashtirilgan budjet asosida mahsulot tannarxi kamayadi, foyda oshadi, bu esa korxonaga bozorda ustunlik beradi. Xarajatlarni to'g'ri prognozlash orqali tadbirkor yangi texnologiyalar, uskunalar, IT yechimlar xarid qilishga mablag' ajrata oladi. Budjetlashtirishda ssenariylar asosidagi prognozlash metodikasini qo'llash orqali iqtisodiy o'zgarishlarga tez moslashish mumkin bo'ladi. Xullas, xususiy tadbirkorlik subyektlarida moliyaviy rejalashtirish tizimi, xususan, budjetlashtirish jarayoni takomilga yetkazilmasa, ularning rivojlanishi to'laqonli bo'lishi qiyin. Shu bois, budjetlashtirish jarayonini tizimlashtirish, avtomatlashtirish, xodimlar malakasini oshirish va davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash orqali yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

XULOSA

Korxonalar moliyaviy rejalashtirish tizimida byudjetlashtirish jarayonini takomillashtirish zamonaviy biznes muhitida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish korxonaning strategik maqsadlariga erishish, resurslarni optimal taqsimlash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun zarurdir. Byudjetlashtirish tizimini takomillashtirish kompleks yondashuv talab qiladi va quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilishi kerak:

- Strategik rejalashtirish bilan integratsiyani kuchaytirish;
- Zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish;
- Moslashuvchan byudjetlashtirish usullarini qo'llash;
- Jamoa ishini rivojlantirish va xodimlar malakasini oshirish.

Date: 13th July-2025

Takomillashtirilgan byudjetlashtirish tizimi korxonaning boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi, moliyaviy ko'rsatkichlarni yaxshilaydi va raqobat qobiliyatini mustahkamlaydi. Biroq, bu jarayonni amalga oshirishda xodimlarning qarshiligi, moliyaviy cheklovlar va texnologik muammolar kabi to'siqlarni hisobga olish va ularni hal qilish zarur. Kelajakda byudjetlashtirish tizimining yanada rivojlanishi sun'iy intellekt, bulutli texnologiyalar va kengaytirilgan integratsiya imkoniyatlari bilan bog'liq bo'ladi. Bu esa korxonalarga yanada samarali va moslashuvchan moliyaviy rejalashtirish imkoniyatlarini yaratib beradi. Xulosa qilib aytganda, byudjetlashtirish jarayonini takomillashtirish – bu korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlash uchun zarur bo'lgan strategik qaror hisoblanadi. Ushbu jarayonni to'g'ri tashkil etish va doimiy takomillashtirish orqali korxonalar o'zlarining moliyaviy samaradorligini sezilarli darajada oshirishi va bozordagi raqobat qobiliyatini mustahkamlashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov A. "Korxona moliyasi". – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020-yil.
2. Qodirov Sh., Xo'jayev N. "Moliya va budjetlashtirish asoslari". – T, 2019-yil.
3. OECD Report on Budgeting Practices and Procedures (2021).
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, 2023-yil.

